

מה היה הניסיון הגדול שבעקידה? סוד הנבואה

[נכתב ונערך בטוב טעם על ידי הרה"ג רח"י שליט"א, יישר כוחו וחילו]

נתחיל בקטע מספר מי השילוח איזביצא בפרשתנו, וז"ל:

עיקר הניסיון מהעקידה, מחמת שהיה מפורש לפניו הלאו לא תרצח, ומה גם לשחוט את בנו, כי בפשיטות היה בנקל לפני אברהם אבינו לקיים מצות הש"ת בכל נפשו אף להעלות עצמו, עכ"ל.

(מי השילוח חלק ב' פרשת וירא)

וכבר דנו הרבה במשך הדורות מה היה הניסיון של אברהם אבינו בעקידת יצחק,

שהרי יהודים הרבה יותר פשוטים מאאע"ה לאורך כל הדורות כשהגיעה לפנייהם הצעה להמיר דת או לאבד חיים, הם בחרו בחיי נצח על פני חיים גשמיים.

המונים מעם ישראל בחרו בדרך הזאת, והעדיפו את הבחירה בקב"ה על פני החיים הפרטיים שלהם.

אברהם אבינו שהוא אבי המאמינים מוכן למסור נפש.

זה סיפור? מה הגדולה?

גם בפרשה הקודמת נאמר:

"ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך והאמן בה' ויחשבה לו צדקה"

(בראשית טו ה)

אומר רש"י במקום וז"ל:

"הקב"ה חשבה לאברם לזכות ולצדקה, על האמונה שהאמן בו". עכ"ל.

ותמה עליו הרמב"ן וז"ל:

פירש רש"י הקדוש ברוך הוא חשב לו צדקה וזכות על האמונה שהאמן בו ואיני מבין מה הזכות הזאת למה לא יאמין באלקי אמן והוא הנביא בעצמו ולא איש אל ויכזב, ומי שהאמן לשחוט את בנו היחיד האהוב ושאר הנסיונות איך לא יאמין בבשורה טובה? והנכון בעיני וכו', עכ"ל.

גם אם אני מבטיח למישהו שאביא לו כסף הוא מאמין לי. נו.. מגיע לו על זה שכר?

הבטחה לטובה, ועוד גדול המאמינים!

ולכן הרמב"ן הולך בשתי מהלכים אחרים לבאר מה זה "ויחשבה לו לצדקה". עיי"ש.

שמעתי בשם הרב קויפמן מגייטסהעד פשט בזה.

כתוב על רות "ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה מעם ה' אלקי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו (רות ב יב)

אומר החיד"א מה זה משכורתך שלימה?

את הרי עזבת את אביך ואמך וארץ מולדתך ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום

ונעמי אומרת להם, שְׁבֹנָה בְּנִתִי לָמָּה תִּלְכְּנָה עִמִּי הָעוֹד־לִי בָּנִים בְּמַעְלֵי וְהָיוּ לָכֶם לְאֻנָּשִׁים: שְׁבֹנָה בְּנִתִי לָכֵן כִּי זָקַנְתִּי מִהַיּוֹת לְאִישׁ כִּי אִמְרַתִּי יִשְׁלֵי תִקְוָה גַם הֵייתִי הַלְיָלָה לְאִישׁ וְגַם יִלְדֵתִי בָּנִים: הֲלֵהוּן תִּשְׁבְּרֶנָּה עַד אֲשֶׁר יִגְדְּלוּ הֲלֵהוּן תִּעֲגְנָה לְבִלְתִּי הַיּוֹת לְאִישׁ אֶל בְּנִתִי כִּי־מֵרְלִי מְאֹד מִכֶּם כִּי־צָאָה בִּי יַד־יִקְוֹק:

אין לכם סיכוי! אף אחד לא יתחתן אתכם. חוץ מהשנאה שיש בשטח כלפיכן בתור מואביות מהעם השנוא, גם על פי ההלכה ספק גדול אם מותר להתחתן איתן. בסוף נפסק שמותר.. אבל אז זה עוד לא היה ידוע...

אבל היא האמינה. האמינה בד' והייתה מוכנה לשלם מחיר.

אומר לה בועז, היום את עושה משהו מאד קשה ואת כמובן מקבלת שכר גדול ו"לפום צערא אגרא",

דעי לך!! בהמשך יהיה לך יותר קל, כבר תתרגלי.. דברים תמיד נראים גדולים וקשים אבל בסוף הם נהיים יותר קלים.. כל דבר עובר בסוף.. עוד תתרגלי.. אבל השכר שתקבלי לנצח תמיד יהיה משכורת שלימה כמו בתחילה שבאת לחסות תחת כנפיו.

כך מסביר החיד"א.

גם הגר"י סלנטר אומר שבנ"א שמרגיל עצמו לקום מוקדם בבוקר לתפילה, בתחילה קשה לו מאד אך עם הזמן הוא מתרגל.. ואדרבה, כשאומרים לו לקום מאוחר יותר, זה כבר קשה לו..

אך גם כשהוא כבר התרגל הוא יקבל שכר כמו שהיה לו קשה!!

אומר ר' ישראל סלנטר זה שהוא הרגיל את עצמו לקום מוקדם, בגלל זה הוא יקבל פחות שכר?

ומעניין מאד שר' זושא מאניפולי ב'מנורת זהב' אומר שבועז אומר לרות: עכשיו קשה לך? אז תנצלי! עכשיו את אוספת יהלומים!! תנצלי!! עוד מעט יהיה לך יותר קל וכבר תקבלי פחות שכר!! אם קשה לך, זה הזמן שקונים מיליונים!! תנצלי את הקשיים..

יש כאן דעות שונות האם בנ"א שהיה לו קשה משהו אבל התאמץ והרגיל את עצמו למעלה מסוימת, האם יקבל שכר כמו ההתחלה.

לפי זה מסביר הרב קויפמן שזוהי מחלוקת רש"י והרמב"ן.

לדעת רש"י, נכון שכעת אברהם הגיע לאמונה כדבר פשוט, אבל בתחילה היה לו קשה! אז כל החיים הוא יקבל שכר לפום צערא אגרא, [כמו השיטה של החיד"א והגר"י סלנטר].

אזי אפילו על האמונה הפשוטה, האמונה על בשורה טובה, נחשב לו כדבר גדול.

לעומת זאת הרמב"ן סובר שהאמונה של אברהם אבינו בקב"ה לפי דרגתו הוא דבר פשוט, ולכן הוא לא מוכן לקבל שזה נחשב למעלה וכדבר גדול על אברהם אבינו שהאמין בד'. [וכמו הרבי ר' זושא]. ולכן מפרש אחרת לפי דרכו.

גם לגבי מסירות הנפש של עם ישראל יש מקום לדון, האם אחרי שנקבע הכוח הזה בנפשינו על ידי עבודת האבות הקדושים, איזה שכר נקבל.

חז"ל מלמדים אותנו שעד היום עם ישראל אוכל פירות מעקידת יצחק. הגאולה, מתן תורה.. הכל קשור לעקידת יצחק.

מה היה הניסיון שלו? יהודים הרבה יותר קטנים ממנו עמדו בזה.

בשאלה הזאת עמד כבר החוזה מלובלין ואמר שאכן כל הכח של המסירות נפש שיש לכל יהודי בעולם בכל הדורות אכן מגיע מכוחו של אברהם אבינו. שקנה את המעלה הזו..

והחתם סופר ביאר בזה שאברהם אבינו הרי כל חייו דיבר נגד קורבנות אדם ופתאום בא אליו הקב"ה ומצווה אותו לעשות את זה ממש..

אברהם אבינו יכול היה לומר אולי טעיתי? אולי מעולם לא הבנתי את הקב"ה.

איך מתמודדים עם סתירה כזאת?

בסוף הקב"ה אמר לו שאכן הוא נגד קורבנות אדם.. אבל הוא היה בקצה של המבחן.. האם אתה מאמין רק אם מסתדר? או שביטלת את עצמך ואתה באמת מאמין..

והנה מרן הרב שך זי"ע בהלכות יסודי התורה (ה"ז פ"ו) מביא תשובה מהמהרי"ל דיסקין המבאר דבר נפלא להבנת מה זה נבואה בכלל.

(יש שם אריכות נוספת ומומלץ מאד לעיין שם..)

המהרי"ל דיסקין מביא גמ' (ב"ב דף יד) "משה כתב ספרו (היינו חמשה חומשי תורה) ופרשת בלעם"

ורש"י מבאר במה נתייחדה פרשת בלעם הלא גם היא חלק מהתורה, מה החידוש? גם הריטב"א מבאר שם. אך לא ניכנס כעת לזה.

ביאור הגמרא כפי שמסביר המהרי"ל דיסקין הם יסוד עצום.

איך עובדת נבואה?

יש מושג של אספקלריא דנהרא ויש אספקלריא דלא נהרא. היינו זכוכית שקופה שהאור מאיר דרכה, וזכוכית מלוכלכת.. כמו זכוכית חלבית, עכורה, שאמנם האור מאיר, אך לא בשלימות...

משה רבינו ובלעם קיבלו מהקב"ה "מילים" בבחינת "זה דבר ד".

בשונה מכל הנביאים שנאמר בהם: "כה אמר ד".

וז"ל:

אף שמחזות הנבואה בעולמות עליונים, אף על פי כן המחזה שוב יורדת לאט לאט ומתגשמת, עד שהפתרון נמצא בהשגת הנביא על מה ירמזון בעולם השפל וכמעט אז רוחו חוזרת אליו כמעט.

היינו, בתחילה הוא מעולף, הוא רואה חיזיון.

רעיון מופשט, ואותו הנביא צריך להבין בעצמו.

וממשיך:

כל הציורים הארציים מתרשמים בנפש ואינו ציור חוץ לנפש והנביא מסתכל בנפשו ויודע הפתרון.

כל המחזה שהנביא רואה, יוצר לו רושם בנפש.

הוא קולט תובנה מסויימת מתוך המחזה שהוא רואה.

ואינו ציור חוץ לנפש.

הוא עושה עליו בעצמו רושם, זה משפיע עליו, ואז את הרושם בנפש הנביא מתרגם למילים.

מפתיע...

ולכן הנביא רואה חיזיון שמיימי המשפיע עליו בנפש, ומסתכל בנפשו, ומתבונן, ומתוך התבוננות בנפש הוא מגלה והוא יודע הפיתרון, וכך הוא יודע מה להגיד.

ועוד כתב:

"ואעפ"כ הרי זה דומה למביט בזכוכית, אם הזכוכית צבועה ירוק אדום צהוב תכלת כן נראין לו כל המובטין ירוקין אדומים וכו' אף שרואה הדברים בלי שינוי כן הענין בנביא כל שנפשו זכה ובהירה רואה הפתרון צח ומצוחצח."

שהוא מסתכל בנפש "לפתור" את המחזה, צריך יכולת גבוהה לפענח את הנפש ואת הרושם מה באמת נאמר לו.

אדם מסתכל דרך זכוכית צבועה. ולכל אדם יש משקפיים שנותנים "צבע" למה שהוא רואה.

אם אדם אוהב אוכל הוא יראה הכל דרך האוכל.

אם אדם שונא מישהו זה יכול להשפיע ויכול לתת צבע מסויים לזכוכית.. כל הרגשות של האדם יכולים לתת צבע לזכוכית הזו שדרכה אדם משקיף על הנפש של עצמו.

(גם אנחנו יכולים לראות דבר דומה במציאות שלנו כיום, יש הרבה רגשות לאדם שחוסמים מהאדם לראות את הנפש של עצמו.)

צריך לנטרל את הצבעים האלה.. וזו אומנות לא פשוטה..

אפשר לתת לאדם את הנבואה הכי גדולה! אבל אם אין לו נקיות לזכוכית הוא לא יראה את הדברים נכון!

אומר השרף מבריסק, משה רבינו הגיע לשיא האנושי, שנפשו הייתה בעוצם המעלה והסתכל באספקלריא המאירה, הוא היחיד שהגיע לנטרול מוחלט של הצבע. ואולי לכן יש עליו ביטוי בחז"ל, מחציו ולמטה בן אדם ומחציו ולמעלה אלוקים! הזכוכית שלו הייתה שקופה לחלוטין.

זה נס. זה לא נורמלי. משה רבינו היה יחיד.

ממשיך המהרי"ל דיסקין:

ואף על פי כן, חלילה גם שאר הנביאים לא נתנבאו שקר, ח"ו, למאי דאמרינן חלום אחד מששים בנבואה. וכן היה גם שם, רק דחלום בא ברוב ענין ומעט אמת מעורב עד שאי אפשר וקשה להשיג פתרונו ועכ"ז אמרו החלומות הולכין אחר הפה.

ודון מינה לנבואה שבאמת מתקם בעולם השפל אח"כ כפי אשר נרשם הפתרון בנפשו".

הנבואה בסופו של דבר מתקיימת כפי אשר הנביא יגיד. יש אפשרות לנביא להגיד את הנבואה בצורה כזו או אחרת.

דרך אגב, כך אפשר להבין איך יש שינויי דיבורים וסגנונות שונים בין הנביאים..

אם נביא דיבר בארמית אז הוא התנבא בארמית.. ואם היום היה נביא שמדבר צרפתית הנבואה הייתה בצרפתית...

וגם לפי המשלים והציורים שמקובלים בשפה שלו ובתקופה שלו..

זה המילים שהוא מעביר לרעיון המופשט שהוא קיבל משמיים.

אם היו נותנים לבלעם את האפשרות לקבל נבואה כמו כל הנביאים ולהגיד אותה, אזי הוא היה מפרשה כפי נפשו המתועבת – הרחבה, והעין הרעה, והרוח הגבוהה..

הוא היה הרי בנ"א מאד מלוכלך... שחי עם אתון...

ואם הוא היה רואה שמגיע "טוב" לישראל הוא היה מפרש "טוב" בדרכו המעוותת שלעמ"י מגיע הרבה אתונות..

משה רבינו מפרש "טוב" כתורה, כמצוות, כאור, כשמחה. ובלעם להבדיל מפרש טוב "מלא ביתו כסף וזהב".

הפתרונות היו יוצאים רעים לעמ"י.

ולכן הקב"ה מוציא את הברכות והנבואות מפיו, במילים ממש שהקב"ה מוציא מפיו.

ולכן הוא הגיע לרמה של נבואה כמו משה רבינו, לא מחמת דרגה גבוהה, רק כיוון שהוא כ"כ מלוכלך וא"א לתת לו את האפשרות לפתור לבד.

ולכן פרשת בלעם הייתה בדרגה של תורה עוד לפני שכתבה משה רבינו בתורה, בשונה משאר הנבואות.

מוסיף הרב שך וכותב באבי עזרי:

"והנה אין לי מה להוסיף על הדברים האמתיים האלו רק מה שאורז עיני אחרי ראותי הדברים הנ"ל,

בזה להבין יותר את גודל הניסיון של העקידה שלכאורה הרי ה' דיבר עם אברהם ואמר לו מפורש קח את בנך יחידך אשר אהבת את יצחק ופירש לו מפורש הכל שאין מקום לטעות,

וה' שבידו להמית ולהחיות איך יעלה על הדעת להמרות את פיו ואם שומעין דברים מפורשים בציוי כך וכך וכי זה ניסיון נקרא? הלא לא היה מקום להוראת היתר איך לפרש הציוי קח את בנך את יחידך וכו',

ולפי הדברים האמתיים הנ"ל מיושב ומובן שפיר,

מאחר שגם נבואתו של אברהם הי' באספקלריא שאינה מאירה,

(וכמו שכתב הרמב"ם כאן בתחלת דבריו "כל הדברים שאמרנו הם דרך נבואה לכל הנביאים הראשונים והאחרונים וכו'") וכן כתב לעיל בה"ב שגם נבואת אברהם אבינו הי' כן (באספקלריא שאינה מאירה),

וגם להנבואה של העקידה הי' צריכין לפתרון של הנביא בעצמו שהוא אברהם.

ונמצא שהי' צריך אברהם לפתור את המשל שהראו לו באופן זה שה' אמר לו שיעלה את יצחק בנו יחידו אשר אהבו לעולה וע"י שנפשו הי' זכה ובהירה פתר לו כן ולא הי' לו שום נגיעה להורות היתר בק"ן טעמים לפתור בצורה אחרת.

שהרי באמת אחרי הדברים האלו מובא ברש"י המדרש שאברהם אמר עכשיו אפרש שיחתי אתמול אמרת לי ביצחק יקרא לך זרע ואח"כ אתה אמרת קח את בנך וכו' והעלהו לעולה ועכשיו אתה אומר לי אל תשלח ידך אל הנער וכ"ז לא חשב כלום בשעה שאמר לו הקב"ה והעלהו לעולה ופתר לעצמו את הנבואה שיעלה לעולה את יצחק זהו הניסיון אף אחרי הציוי והדברים מאירים בעז"ה. עכ"ל.

כעת נראה את הלשון של הרבי מאיז'ביצא במי השילוח כמעט מילה במילה כמו הרב שך.

וז"ל:

"ורק כאן שאיתא בזוה"ק (ח"א קכ) שזה המאמר היה לו באספקלריא דלא נהרא, היינו שלא נאמר לו מאמר מפורש, והיה נבוכ בלבו והיה יכול לפשוט

הספק לכל צד, שבאם היה לו קצת נגיעה ליצחק כאהבת אב לבן היה פושט לעצמו שלא יעלהו, שעמדו כנגדו מחשבות ודעות שונות והיה נבוך בהם,

וכדאיתא במדרש (בראשית רבה נו י) היה לי מה להשיב אתמול אמרת כי ביצחק וגו' ועכשיו קח נא את בנך וגו' וחס ושלום לא עשיתי כן אלא כבשתי רחמי לעשות רצונך, וזה היה עיקר הנסיון! "עכ"ל.

שילוב מעניין של שני עולמות שמגיעים משני כיוונים ואומרים את אותו הרעיון.

לפרטים ולשיעורים נוספים:

RAVBLOY@GMAIL.COM